

Skrifstofuhúsnæði prófessora og annars fræðafólks

- tap á gæðum
- mikilvægi sérstöðu háskóla

Pétur Henry Petersen Formaður FPR

29. ágúst 2022

Yfirlit – til kynningar – deilist með sem flestum

- Nýjar reglur um hönnun skrifstofuhúsnæðis í eigu ríkisins
- Rannsóknir á opnum rýmum í fræðastarfi (ályktun FPR og vísindanefndar HVS HÍ)
- Rannsóknir á verkefnamiðuðu umhverfi í fræðastarfi
- Reynslan frá Norðurlöndunum
- Upplýsingar frá forskningsradet
- Núverandi úttekt – meinbaugir
- Versta mögulega útkoma
- Niðurstaða /Lokaniðurstaða
- Aukaefni
- Minnispunktar

Nýjar reglur um hönnun skrifstofurýmis

Viðmið um vinnuumhverfi

Leiðbeiningar um þróun húsnæðis og starfsaðstöðu ríkisaðila
Framkvæmdasýsla ríkisins 2020

Ýktasta formið er „hot desking“ þ.e. starfsmaður á sér engan samastað og geymir persónulega muni í skáp.

Almennt er þó væntanlega ekki planið að fara þá leið

“Ekki er gert ráð fyrir að starfsfólk ríkisaðila hafi einkaskrifstofur til afnota, nema sérstaklega sé leitað heimildar og færður rökstuðningur þess efnis hjá fjármála- og efnahagsráðuneyti og viðeigandi fagráðuneyti.”

8 Að skipuleggja verkefnaíðað vinnuumhverfi

Þegar ákvörðun hefur verið tekin um að setja upp verkefnaíðað vinnuumhverfi er mælt með eftirfarandi meginskrefum í innleiðingarferlinu:

SÝN -GREININGARVINNA

Starfsemin skoðuð með tilliti til hugmyndafræði VMV, þar sem stafrænt, félagslegt og áþreifanlegt vinnuumhverfi er skoðað.

Starfsemi er greind með tilliti til vinnuumhverfis þar sem horft er til starfa og starfsaðferða og núverandi vinnuumhverfis.

ÞARFAGREINING

Byggt á niðurstöðum greiningarvinnu sem og viðmiðum um vinnuumhverfi er þarfagreining og húsrýmisáætlun unnin.

HÖNNUN

Hönnunartillögur eru rýndar út frá settum áhersluþáttum sem koma fram í greiningarvinnu sem og þarfagreiningu.

FRAMKVÆMD

Samhliða verklegum framkvæmdum hefst undirbúningur flutninga í nýtt vinnuumhverfi.

Starfsfólk mótar breyttar starfsaðferðir, leggur upp nýjar stafrænar lausnir til sinna verkefnum og fær þjálfun í nýju vinnulagi.

AÐ KOMA SÉR FYRIR

Um leið og starfsfólk flytur í nýtt umhverfi hefst aðlögun að nýju vinnuumhverfi. Starfsfólk er aðstoðað við að aðlagast breyttu umhverfi.

EFTIRFYLGNI

Mat er gert á notkun og metið hvort þörf sé á aðlögun eða breytingum.

Úttektin/þarfagreining er í
gangi núna

Mikilvægt að tryggja
þátttöku

https://veldhoenandcompany.qualtrics.com/jfe/form/SV_3JHVcxuBrYFzpQ

Rannsóknir á opnum rýmum í fræðastarfi

- Opin eða blönduð rými hafa áhrif á margvísilega þætti
- Þau geta átt samleið með hefðbundum skrifstofum, eins og víða þekkt innan háskóla
- Ályktun FPR 17. mars 2022:
  - „Prófessorum og öðrum akademískum starfsmönnum í föstu starfi er nauðsyn að hafa sérstaka fasta vinnuástöðu í lokuðu skrifstofurými. Þeir þurfa gott og samfelld næði til starfa við vinnu sína með stjórnsýslu-, kennslu- og rannsóknargögn. ... Fundurinn gerir kröfu til þess að háskólayfirvöld séu málsvari akademískra starfsmanna í þessum efnum gagnvart stjórnvöldum.“
- Ályktun vísindanefndar HVS HÍ 24 janúar 2022
  - “Samkvæmt nýjustu rannsóknum ber því að forðast að aðstaða vísindamanna sé í stórum opnum vinnurýmum.”

„Samkvæmt heimildayfirlitsgrein Richardson og féлага (2017), þar sem kerfisbundið var farið yfir rannsóknir á hönnun vinnurýmis, eru opin vinnurými – borin saman við einkarými – líkleg til að hafa slæm áhrif á heilsufar, vellíðan og afköst starfsmanna. Sérstaklega er vert að nefna að öllum rannsóknum sem yfirlitsgreinin náði til kom saman um að opin eða sameiginleg vinnurými í stað lokaðra einkaskrifstofa hafi aðallega neikvæð áhrif.

Sambærileg ný samantekt James o.fl. (2021) sýnir að vinna í opnum vinnurýmum tengist neikvæðum niðurstöðum á flestum mælingum sem tengjast heilsu, ánægju, framleiðni og félagslegum tengslum. Áberandi er lakari almenn heilsa og aukin streita. Sérlegt áhyggjuefni er hávaði og truflun, lélegt næði, lýsing og glampi og lakari hitastýring. Flestar rannsóknir benda til neikvæðra áhrifa á félagsleg tengsl og samskipti. Á heildina litið sýndu niðurstöðurnar að þó að opin vinnurými geti boðið upp á fjárhagslegan ávinning fyrir stofnanir og fyrirtæki, vegur það ekki upp á móti þeim kostnaði sem tengist neikvæðum áhrifum á starfsmenn og störf þeirra.“

„Í athyglisverðum niðurstöðum rannsókna Ethan Bernstein og samstarfsfélaga við Harvard Business School (Bernstein og Turban, 2018) kemur fram að frekar en að hvetja til sífelld líflegra samstarfs augliti til auglitis, virtist færslan yfir í opinn arkitektúr kalla fram eðlileg mannleg varnarviðbrögð, sem er að draga sig í hlé frá beinum félagslegum samskiptum og auka í staðinn samskipti í gegnum óbeina miðla s.s. tölvupóst og netspjall.“

Vísindanefnd HVS HÍ 2022

Rannsóknir á verkefnaíðuðum rýmum

- Verkefnaíðuð rými henta vel ákveðinni starfsemi t.d. þjónustustarfsemi, nemendahópum (t.d. lesstofur nemenda)
- Sumt af þeirri gagnrýni sem sett hefur verið fram um opin rými á ekki við um verkefnaíðuð rými
  - T.d. eru næðisrými mikilvæg
- Mun færri rannsóknir eru á verkefnaíðuðum rýmum, **sérstaklega** á það við um hvernig tekst til í akademísku starfi. **Ástæða þess er mögulega að fáum dettur í hug að taka upp verkefnaíðuð rými í akademísku starfi.**

Rannsóknir á verkefna miðuðum rýmum í fræðastarfi

What happens to the physical and psychosocial work environment when activity-based offices are introduced into academia?

Hanne Berthelsen and Tuija Muhonen

Centre for Work Life and Evaluation Studies, Malmö University, Malmö, Sweden, and

Susanna Toivanen

Academy of Health, Care and Social Welfare, Mälardalen University, Västerås, Sweden and Department of Public Health Sciences, Stockholm University, Sweden

Findings – In the new premises, a vast majority (86 per cent) always occupied the same place when possible, and worked also more often from home. The social community at work had declined and social support from colleagues and supervisors was perceived to have decreased. The participants reported a lower job satisfaction after the relocation and were more likely to seek new jobs. No aspects in the physical or psychosocial work environment were found to have improved after the relocation.

Research/limitations implications – The study had a two-wave cross-sectional design, which does not allow establishing causal relations.

Practical implications – There is reason to be cautious about relocation to activity-based offices at universities. The potential savings in costs for premises may lead to may be followed by an increase in other costs. The risk that staff cannot concentrate on their work in activity-based university workplaces and lose their sense of community with colleagues are factors, which in the long run may lead to decreased efficiency, more conflicts and poorer well-being.

Vönduð samantekt hjá Forskninsforbundet

- <https://www.forskerforbundet.no/var-politikk/aktuelle-saker/utforming-av-arbeidsplasser/>
- Lærum af reynslu annarra!!

Frá forskningsforbundet (Noregur) - 2022

- **For oss** i Forskerforbundet er dette dessverre ikke en ukjent problemstilling. Tillitsvalgte ved flere andre nybygg med såkalt «aktivitetsbaserte» kontorløsninger har meldt om mistriksel, sykemelding eller ansatte som har sluttet. Liknende saker finnes også i våre naboland.
  - -> Aukin óánægja, aukin veikindi og uppsagnir
- **I kunnskapssektoren** betyr det egne kontorer til alle som er avhengig av å drive konsentrasjonskrevende arbeid over tid. Det er verken umoderne eller luksuriøst. Det er en forutsetning for kvalitet og produktivitet.
  - -> Minnkuð gæði og framleiðni
- **Det er et stort paradoks** at økonomi er hovedbegrunnelsen for å plassere de ansatte i åpne kontorlandskap, mens resultatet kan bli både dårligere produktivitet og kostbare ombygginger i framtiden.
  - -> Gert til að spara en minnkar gæði og eykur kostnað síðar

Dæmi um hús sem var hannað fyrir verkefnavinnu

Huset ble kåret til årets bygg i Sverige, og har et aktivitetsbasert konsept, med fleksible plasser og «clean desk». Representanter fra flere norske universiteter og høyskoler dro på synfaring til Sverige for å ta kontorfyrstårnet i nærmere øyensyn. Var det slik de skulle jobbe i fremtiden?

<https://www.uniform.uio.no/nyheter/2017/10/malmo-ledelsens-snur-om-apne-landskap.html>

Dette er Niagara-bygget i Malmø:

- Niagara-bygget er en del av Högskolan i Malmö, en institusjon som blir universitet 1. januar 2018.
- Niagara-bygget er høyskolens nest største, og sto klar i 2015. Bygget er på 25 000 kvm.
- Bygget kostet 750 millioner svenske kroner.
- Niagara er bygd for to fakulteter, 500 tilsatte og 4500 studenter.
- Byggherre er Akademiska Hus.
- Arkitekt er Lundgaard & Tranberg.
- Huset ble kåret til årets bygg i Sverige, og har et aktivitetsbasert konsept med fleksible plasser og «clean desk».

Sem svo mistókst algerlega og þurfti að endurhanna

- Kort tid etter at huset var åpnet, var det tydelig at de tilsatte ikke trivdes. Mange fant ikke arbeidsro i det fleksible og innovative landskapet. De valgte å arbeide hjemme.

Niagara byggs om – ska locka fler forskare till universitetet i Malmö

1 oktober 2017 07:00

Mer pengar till forskning och mer än hundra nya forskartjänster blir den stora förändringen när Malmö högskola blir universitet. Dessutom ska profilbygget Niagara byggas om för att anpassas bättre till forskning.

Lært af reynslu annara? Frá Francis Crick

- Úr lýsingu á nýju lífvísindahúsi
- “Dæmi þar sem fyrirkomulag ...vinnurýmum... er áþekkt tillöggunni...”
- En er það svo?

LÆKNAGARÐUR
Lífvísindahúsið í Reykjavík

Myndir frá Francis Crick Institute í London

Myndir frá Interdisciplinary centre í Manchester

Dæmi þar sem fyrirkomulag á rannsóknarstofum og vinnurýmum í tengslum við þær er áþekkt tillöggunni að nýjum Læknagarði.

Raunveruleikinn

“our Postdoc/PhD/staff scientist/ technician desk space is indeed open plan. The group leaders, however, do all have offices (all are small and identical and with glass walls to the walkways or atrium). Key thing is they are sound isolated which is essential considering the number of phone/zoom calls or HR confidential discussions. The open plan for the students etc works ok. Some people don't like it but I think on balance (space, interactions between people etc) it is the right thing. We do have quite a bit of “collaborative space” where people can sit for a chat (scientific or not) so that the open plan offices stay reasonably quiet. We have also created a few “zoom booths” scattered around where students and postdocs can have zoom meetings. “

Meinbaugir á ytri úttekt

- Fyrirtæki hefur litla sem enga reynslu af hönnun húsnæðis fyrir háskólastarfsemi
  - Hafa hannað fyrir einn háskóla, en engin úttekt hefur verið gerð á hvernig þar tókst til og hver sú starfsemi sé
- Fyrirtækið er líklega fyrirfram fylgjandi verkefnamiðuðu umhverfi – það er þeirra sérsvið að hanna slíkt húsnæði
- Könnun snýst að miklu leyti um að mæla hvað fólk gerir utan skrifstofunnar (sem þá er kölluð starfsstöð).
- Ekki er gerður mikill greinarmunur á því hvert er hlutverk þess sem tekur könnunina.
- Stór hluti af könnuninni fjallar um teymi eða einingu starfsmanns en í akademísku starfi er oft mjög óljóst hvað það merkir. Fólk er gjarnan í ólíkum teyimum í kennslu, rannsóknum, og svo tilheyrir það enn öðrum stjórnsýsluteyimum (t.d. deild eða námsbraut).

Versta mögulega útkoma

- Minnkandi viðvera fræðafólk
- Minni helgun, minni tilfinning að vera hluti af samfélagi
- Minni starfsánægja
- Lélegri heilsa starfsfólk
- Minni gæði fræðastarfs
- Minni framleiðni
- Minni gæði kennslu

Niðurstaða

- Ef horft er til framtíðar er mögulega stórslys í vændum þ.e. tap á heilsu starfsfólks, starfsánægju og gæðum háskólastarfs til lengri tíma.
- Varla ætti að þurfa minna á mikilvægi mannauðs fyrir háskóla eða stefnu t.d. HÍ.
- Mikilvægt er að læra af reynslu – hæg heimatök að skoða húsnæði á Norðurlöndum (utan Finnlands), þessi umræða er þar nokkrum árum á undan okkar.
- Hægt er að læra t.d. af Francis Crick Institute, að blönduð rými með skrifstofum fyrir akademískt starfsfólk í lífvísindum er góð lausn. Það er enda sú lausn sem sést nær alls staðar t.d. í starfsemi HÍ við Sturlugötu og öðrum lífvísindasetrum.
- Lærdómur vegna Covid, aukning á fjarfundum, fjarkennslu er breytingar sem enn er í gangi og munu móta skrifstofur menntavísindafólks
- Ef fólk velur að vinna heima, eða deila skrifstofum með öðrum þá á það að vera val.
- Þessi samantekt er samantekt leikmanns – raunveruleg faglegt úttekt á afleiðingum þess að breyta starfsaðstöðu fræðafólks við HÍ er bráðnauðsynleg og tímabær.

Lokaniðurstaða

Ekki er ástæða til að óttast blönduð/hálfopin rými, í því felast tækifæri og er um margt skynsamleg

Standa verður vörð um næðisvinnu akademíks starfsfólks

Leysa þarf þessi mál í samvinnu við akademískt starfsfólk

Horfa verður til sérstöðu starfsemi háskóla – það eru tækifæri t.d. að fasteignir HÍ eru í sérfélagi

Mikilvægt er að hugað sé að því að sækja um undanþágu frá reglum vegna sérstöðu starfsemi háskóla

Aukaefni

Minnispunktur PHP

- Mestallt starf akademísks starfsfólks krefst næðis og aðgangi að sértækum rannsóknar og kennslugögnum
- Stór hluti starfs akademísks starfsfólks eru ritstörf
  - Samhliða ritstörfum þarf að lesa í næði
  - Ritstörf eru bæði að skrifa fræðilegan texta t.d. vísindagreinar en ekki síður að skrifa umsóknir um styrki.
  - Tap á gæðum styrkumsókna, minnkar líkur á styrkjum
- Stór hluti af stjórnunarskyldum akademískra starfsmanna er þátttaka í fjarfundum, námskeiðum og ráðstefnum
- Stór hluti af kennsluskuldu akademískra starfsmanna er að hitta nemendur yfir netið, kenna yfir netið eða taka upp sérhæft kennsluefni
- Mikil hætta er á að ef starfsumhverfi akademískra starfsmanna sé lélegt, að þeir sækist eftir að vinna annarsstaðar - slíkt veikir vísinda- og fræða samfélagið og leiðir til minnkandi gæða starfsins
- Alþjóðleg samkeppni er um besta fræðafólkið; ef ekki er hægt að tryggja starfsumhverfi, sem er í boði alls staðar annarsstaðar mun það koma niður á nýliðun og gæðum
- Ekki er vitað til þess að háskólar sem við berum okkur saman við bjóði starfsfólki ekki upp á eigið næðisrými/skrifstofur. **Þar sem tilraunir hafa verið gerðar, hefur reynslan verið slæm**
- Engar rannsóknir finnast sem sýna að blönduð rými henti fyrir akademískt starfsfólk, mörg dæmi eru um hið gagnstæða
- **Allar forsendur er fyrir því að HÍ óski eftir undanþágu fyrir fasteignir sínar þegar kemur að upptöku á blönduðum rýmum án einkaskrifstofa**

4

Góður vinnustaður

MARKMIÐ

- Mannauður og starfsgleði
- Innviðir rannsókna og kennslu
- Farsælt háskólasvæði
- Fjármál og rekstur

Starfsfólk og nemendur mynda framsækið og lifandi þekkingarsamfélag. Virðing og jafnrétti eru undirstaða þess að öll njóti sín. Breytingar tengdar upplýsingatækni hafa víðtæk áhrif á vinnuumhverfi framtíðarinnar. Það þarf að nýta í þágu starfsfólks, nemenda og starfseminnar allrar. Háskóli Íslands tekur vel á móti fjölbreyttum hópi nýs starfsfólks og nemenda og skapar hvetjandi umhverfi með traustum rannsóknainnviðum og góðri aðstöðu til þróunar náms og kennslu. Uppbygging háskólasvæðisins, heilsusamlegt starfsumhverfi og vistvænar samgöngur stuðla að jöfnu aðgengi og samheldnu og sjálfbæru samfélagi.

- <https://opensourcedworkplace.com/news/10-ways-hot-desking-reduces-productivity>
- <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JARHE-02-2020-0046/full/html>
- <https://www.universitetsavisa.no/campus/malmo-ledelsen-gjor-retrett-om-apent-landskap-og-clean-desk/147416>